

Lý luận đường lối đổi mới của Đảng Cộng sản Việt Nam: Phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lê-nin và tư tưởng Hồ Chí Minh từ thực tiễn Việt Nam

TS NGUYỄN THỊ MINH THÙY

Học viện Báo chí và Tuyên truyền

22:37, ngày 30-06-2026

TCCS - Lý luận về đường lối đổi mới là hệ thống quan điểm có ý nghĩa định hướng lâu dài đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Quá trình nghiên cứu, làm rõ cơ sở hình thành, nội dung cốt lõi và giá trị của lý luận đường lối đổi mới vừa góp phần củng cố cơ sở khoa học cho việc tiếp tục hoàn thiện lý luận về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam, vừa tạo luận cứ quan trọng để nhận diện, phản bác các quan điểm sai trái, thù địch.

Vận dụng chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh trong xây dựng lý luận về đường lối đổi mới

Trong tiến trình cách mạng Việt Nam, việc kiên định, vận dụng và phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh luôn là nguyên tắc, phương pháp luận cơ bản, bảo đảm để Đảng ta xác định đúng đường lối, chủ trương phù hợp với quy luật vận động của thực tiễn. Thực tiễn cách mạng qua các thời kỳ khẳng định, mọi thắng lợi của cách mạng Việt Nam đều gắn liền với việc giữ vững nền tảng tư tưởng, đồng thời biết vận dụng linh hoạt, sáng tạo vào điều kiện cụ thể của đất nước, kịp thời giải quyết những vấn đề mới nảy sinh. Ngay từ khi thành lập, Đảng Cộng sản Việt Nam đã xác định chủ nghĩa Mác - Lê-nin là nền tảng tư tưởng, kim chỉ nam cho hành động và yêu cầu vận dụng lý luận một cách khoa học, kiên quyết chống giáo điều, rập khuôn.

Công cuộc đổi mới đất nước do Đảng Cộng sản Việt Nam lãnh đạo từ năm 1986 đến nay là minh chứng sinh động cho quá trình vận dụng và phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh trong điều kiện mới. Trước những biến động sâu sắc của tình hình trong nước và quốc tế, Đảng đã chủ động đổi mới tư duy, kịp thời điều chỉnh quan điểm, phương thức lãnh đạo, từng bước hình thành và hoàn thiện đường lối đổi mới phù hợp với yêu cầu phát triển đất nước. Quá trình đó đã tạo ra nhiều tư duy mới có giá trị lý luận quan trọng về mô hình phát triển, cơ chế quản lý, phát huy nguồn lực xã hội và con đường xây dựng chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam, góp phần bổ sung, phát triển hệ thống lý luận về đổi mới. Những thành tựu to lớn, có ý nghĩa lịch sử đạt được trong thời kỳ đổi mới tiếp tục khẳng định tính đúng đắn của đường lối Đảng đã xác định, đồng thời minh chứng cho giá trị bền vững và sức sống thực tiễn của chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh trong sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước.

Tuy nhiên, hiện nay, các thế lực thù địch và một số quan điểm sai trái thường xuyên phủ nhận, xuyên tạc giá trị lý luận về đường lối đổi mới. Trong bối cảnh đó, việc tiếp tục nghiên cứu, làm rõ cơ sở lý luận và thực tiễn của đường lối đổi mới, khẳng định sự vận dụng và phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh trong thực tiễn Việt Nam có ý nghĩa cấp thiết cả về lý luận và thực tiễn. Qua đó, góp phần làm sâu sắc hơn nhận thức về chủ nghĩa xã hội và

con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam, đồng thời tăng cường cơ sở khoa học để nhận diện, đấu tranh, phản bác các quan điểm sai trái, thù địch, bảo vệ vững chắc nền tảng tư tưởng của Đảng trong giai đoạn mới.

Từ thực tiễn hơn 40 năm đổi mới, nhiều vấn đề lý luận quan trọng về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam đã từng bước được bổ sung, phát triển, góp phần hình thành và hoàn thiện lý luận về đường lối đổi mới của Đảng.

Thứ nhất, kiên định chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh - nền tảng tư tưởng và cơ sở lý luận của đường lối đổi mới.

Bước vào thời kỳ đổi mới, Đảng Cộng sản Việt Nam tiếp tục khẳng định chủ nghĩa Mác - Lê-nin và tư tưởng Hồ Chí Minh là nền tảng tư tưởng, cơ sở lý luận trực tiếp định hướng cho việc xác định mục tiêu, quan điểm và phương thức phát triển đất nước. Đường lối đổi mới không làm thay đổi mục tiêu chiến lược, mà hướng tới tìm kiếm mô hình, cơ chế và giải pháp phù hợp để hiện thực hóa mục tiêu độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội trong điều kiện mới. Nhờ đó, nhiều vấn đề lý luận cốt lõi về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam được nhận thức rõ hơn, từng bước hình thành hệ quan điểm đổi mới toàn diện, tạo cơ sở khoa học cho việc hoạch định đường lối phát triển đất nước qua các giai đoạn.

Kiên định nền tảng tư tưởng trong đổi mới không đồng nghĩa với bảo thủ hay sao chép máy móc, mà đòi hỏi phải vận dụng sáng tạo lý luận vào thực tiễn Việt Nam, lấy thực tiễn làm tiêu chuẩn kiểm nghiệm và bổ sung nhận thức. Văn kiện Đại hội XIV của Đảng khẳng định: “Kiên định, vận dụng và phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh; kiên định mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội; kiên định đường lối đổi mới của Đảng”⁽¹⁾. Quan điểm đó thể hiện sự thống nhất giữa tính nguyên tắc và tính linh hoạt trong lãnh đạo cách mạng: Giữ vững các nguyên lý nền tảng, đồng thời chủ động đổi mới phương thức tư duy, phương thức lãnh đạo và cơ chế tổ chức thực hiện. Trên cơ sở ấy, đường lối đổi mới không ngừng được hoàn thiện theo hướng phát triển kinh tế đi đôi với bảo đảm tiến bộ, công bằng xã hội; tăng cường xây dựng Đảng và hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh; củng cố quốc phòng, an ninh; mở rộng đối ngoại và hội nhập quốc tế. Đây là cơ sở lý luận quan trọng để bảo đảm cho sự nghiệp đổi mới tiếp tục phát triển đúng định hướng xã hội chủ nghĩa trong giai đoạn hiện nay.

Thứ hai, vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh trong thực tiễn đổi mới của Việt Nam, từ đó từng bước hình thành và phát triển lý luận về đường lối đổi mới.

Thực tiễn đổi mới đã cho thấy quá trình vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lê-nin và tư tưởng Hồ Chí Minh ở Việt Nam được thể hiện ở việc Đảng ta từng bước hình thành hệ quan điểm phát triển phù hợp với điều kiện lịch sử cụ thể, đáp ứng yêu cầu giải phóng và phát triển lực lượng sản xuất, đồng thời bảo đảm mục tiêu xã hội chủ nghĩa. Một trong những nội dung nổi bật là nhận thức và khẳng định mô hình kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa là hình thức tổ chức kinh tế phù hợp trong thời kỳ quá độ; phát triển kinh tế là nhiệm vụ trung tâm, xây dựng Đảng là then chốt, phát triển văn hóa là nền tảng tinh thần, bảo đảm quốc phòng, an ninh là trọng yếu, thường xuyên. Cùng với đó, Đảng xác lập quan

điểm phát triển nền kinh tế nhiều thành phần, các hình thức sở hữu đa dạng, vận hành theo cơ chế thị trường có sự quản lý của Nhà nước, dưới sự lãnh đạo của Đảng. Trên lĩnh vực chính trị, tư duy đổi mới được thể hiện ở việc từng bước xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân; phát huy dân chủ xã hội chủ nghĩa, tăng cường đại đoàn kết toàn dân tộc; đồng thời coi trọng kết hợp chặt chẽ giữa tăng trưởng kinh tế với tiến bộ, công bằng xã hội, phát triển văn hoá và bảo vệ môi trường. Trên lĩnh vực đối ngoại, Đảng phát triển quan điểm độc lập, tự chủ gắn với đa phương hóa, đa dạng hóa, chủ động và tích cực hội nhập quốc tế, qua đó mở rộng không gian phát triển và nâng cao vị thế đất nước.

Thông qua quá trình lãnh đạo đổi mới, Đảng không ngừng tổng kết thực tiễn để bổ sung và phát triển lý luận, làm rõ hơn những vấn đề có ý nghĩa nền tảng về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam. Từ thực tiễn đó, nhiều luận điểm quan trọng được khái quát như đặc trưng của xã hội xã hội chủ nghĩa Việt Nam; mối quan hệ giữa Nhà nước, thị trường và xã hội; vai trò quản lý của Nhà nước trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa; yêu cầu phát triển kinh tế gắn với phát triển văn hóa, xây dựng con người; kết hợp chặt chẽ giữa xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong điều kiện hòa bình, hội nhập. Những nội dung được bổ sung không chỉ thể hiện sự phát triển tư duy lý luận của Đảng mà còn hình thành hệ thống quan điểm có tính định hướng lâu dài đối với sự nghiệp phát triển đất nước. Như vậy, lý luận về đường lối đổi mới là kết quả của sự kết hợp giữa kiên định nền tảng tư tưởng với đổi mới sáng tạo trong lãnh đạo thực tiễn; vừa bảo đảm giữ vững mục tiêu xã hội chủ nghĩa, vừa tạo cơ sở khoa học cho việc giải quyết các vấn đề mới phát sinh trong quá trình phát triển. Đại hội XIV khẳng định: “Lý luận về đường lối đổi mới là tổng thể các quan điểm, mục tiêu, tầm nhìn, định hướng phát triển đất nước và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa”⁽²⁾. Chính điều đó làm rõ bản chất cách mạng và khoa học của đường lối đổi mới, đồng thời khẳng định giá trị thực tiễn của việc vận dụng sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lê-nin và tư tưởng Hồ Chí Minh trong điều kiện Việt Nam hiện nay.

Thứ ba, phát triển lý luận về đường lối đổi mới gắn với bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng.

Trong quá trình hình thành và phát triển lý luận về đường lối đổi mới, Đảng Cộng sản Việt Nam luôn xác định phát triển lý luận phải gắn liền với nhiệm vụ bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng. Sự phát triển của lý luận đổi mới luôn song hành với việc giữ vững bản chất cách mạng, khoa học của chủ nghĩa Mác - Lê-nin và tư tưởng Hồ Chí Minh; đồng thời làm rõ con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam trước những vấn đề mới. Trong bối cảnh toàn cầu hóa, hội nhập quốc tế sâu rộng và tác động mạnh mẽ của truyền thông hiện đại, các thế lực thù địch không ngừng tìm cách xuyên tạc, phủ nhận nền tảng tư tưởng của Đảng, vai trò lãnh đạo của Đảng và tính đúng đắn của đường lối đổi mới. Các luận điệu sai trái thường lợi dụng khó khăn, hạn chế trong quá trình phát triển để quy kết bản chất chế độ, thổi phồng mặt tiêu cực, thúc đẩy “tự diễn biến”, “tự chuyển hóa”, từng bước làm suy giảm niềm tin xã hội đối với mục tiêu và định hướng xã hội chủ

nghĩa. Do đó, bảo vệ nền tảng tư tưởng là hoạt động chủ động, thường xuyên, gắn với việc củng cố cơ sở lý luận cho đường lối đổi mới.

Trong điều kiện hiện nay, bảo vệ và phát triển lý luận về đường lối đổi mới phải được tiến hành bằng những luận cứ khoa học, chặt chẽ, có sức thuyết phục, kết hợp giữa “xây” và “chống”. Một mặt, cần tiếp tục làm rõ tính nhất quán giữa mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội với những chủ trương đổi mới về kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội, quốc phòng, an ninh và đối ngoại; qua đó khẳng định đường lối đổi mới là sự phát triển sáng tạo tư duy lý luận của Đảng. Mặt khác, phải tăng cường đấu tranh, phản bác kịp thời các luận điệu xuyên tạc, nhất là trên không gian mạng; đồng thời nâng cao chất lượng công tác tuyên truyền, giáo dục lý luận chính trị, làm cho cán bộ, đảng viên và nhân dân hiểu đúng bản chất của đường lối đổi mới và con đường phát triển của đất nước. Việc bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng không chỉ là phủ định các quan điểm sai trái, mà còn phải góp phần củng cố niềm tin, tạo sự thống nhất nhận thức và đồng thuận xã hội, xây dựng “lá chắn tư tưởng” vững chắc trong toàn Đảng, toàn dân, toàn quân ta. Đây là điều kiện quan trọng để lý luận về đường lối đổi mới tiếp tục phát huy vai trò định hướng đối với sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong giai đoạn mới.

Định hướng phát triển lý luận về đường lối đổi mới của Đảng

Bối cảnh hiện nay đang đặt ra nhiều vấn đề mới cả về lý luận và thực tiễn đối với sự nghiệp đổi mới ở Việt Nam. Sự biến động nhanh chóng của tình hình thế giới, cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn, những thách thức an ninh phi truyền thống, cùng với tác động sâu rộng của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư đang làm thay đổi mạnh mẽ phương thức sản xuất, quản trị xã hội và cấu trúc quan hệ quốc tế. Trong nước, yêu cầu phát triển nhanh và bền vững, xây dựng nền kinh tế độc lập, tự chủ gắn với hội nhập quốc tế sâu rộng, bảo đảm an sinh xã hội, phát triển văn hóa và con người, cũng như nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới đòi hỏi phải tiếp tục hoàn thiện tư duy phát triển và hệ thống quan điểm chỉ đạo. Lý luận về đường lối đổi mới cần được tiếp tục nghiên cứu, bổ sung và phát triển để kịp thời định hướng, giải quyết các mâu thuẫn, thách thức mới nảy sinh trong quá trình phát triển đất nước.

Trong bối cảnh đó, việc bổ sung và phát triển lý luận về đường lối đổi mới phải được tiến hành trên cơ sở kiên định nền tảng tư tưởng của Đảng, đồng thời bám sát thực tiễn phát triển của đất nước và xu thế vận động của thời đại. Trọng tâm là tiếp tục làm rõ những vấn đề lý luận về mô hình kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa trong điều kiện chuyển đổi số và kinh tế tri thức; quan hệ giữa tăng trưởng kinh tế với phát triển bền vững; bảo vệ môi trường và ứng phó biến đổi khí hậu; xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa gắn với phát huy dân chủ và bảo đảm kỷ luật, kỷ cương; phát triển văn hóa, con người; kết hợp sức mạnh dân tộc với sức mạnh thời đại trong điều kiện hội nhập sâu rộng.

Để tiếp tục phát triển lý luận về đường lối đổi mới của Đảng trong giai đoạn hiện nay, cần quán triệt sâu sắc yêu cầu kết hợp chặt chẽ giữa kiên định và đổi mới, giữa giữ vững nguyên tắc nền tảng với phát triển tư duy lý luận phù hợp thực tiễn. Đây là quá trình đòi hỏi lập trường tư tưởng vững vàng, phương pháp tiếp cận khoa học, đồng thời phải có năng lực nhận diện đúng những vấn đề mới nảy sinh trong phát triển đất nước.

Trên cơ sở đó, quá trình phát triển lý luận phải bảo đảm tính toàn diện, tính hệ thống và tính thực tiễn; gắn nghiên cứu lý luận với tổng kết thực tiễn, gắn tư duy chiến lược với yêu cầu hoạch định và tổ chức thực hiện chính sách. Những kết quả nghiên cứu phải có khả năng chuyển hóa thành luận cứ khoa học, phục vụ trực tiếp việc đề ra chủ trương, đường lối, đồng thời tạo cơ sở vững chắc để giải thích, định hướng và củng cố niềm tin xã hội. Mặt khác, phát triển lý luận cần được tiến hành đồng thời với nhiệm vụ bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, bảo vệ tính đúng đắn của đường lối đổi mới trước những quan điểm sai trái, thù địch. Sự thống nhất giữa xây dựng và bảo vệ, giữa phát triển lý luận và nâng cao sức chiến đấu trên mặt trận tư tưởng sẽ tạo điều kiện để lý luận về đường lối đổi mới tiếp tục được bổ sung, hoàn thiện và phát huy vai trò định hướng trong thời kỳ mới. Trên tinh thần đó, việc xác định và triển khai các định hướng cụ thể có ý nghĩa quan trọng nhằm làm rõ nội dung phát triển lý luận về đường lối đổi mới trong giai đoạn hiện nay, gồm một số vấn đề sau:

Một là, kiên định chủ nghĩa Mác - Lê-nin và tư tưởng Hồ Chí Minh trong quá trình phát triển lý luận về đường lối đổi mới. Trong bối cảnh tình hình thế giới có nhiều diễn biến phức tạp, các thế lực thù địch không ngừng tìm cách xuyên tạc, phủ nhận nền tảng tư tưởng của Đảng, việc kiên định chủ nghĩa Mác - Lê-nin và tư tưởng Hồ Chí Minh càng có ý nghĩa đặc biệt quan trọng. Kiên định không phải là bảo thủ hay giáo điều, mà là giữ vững những nguyên lý cơ bản của học thuyết, đồng thời vận dụng và phát triển sáng tạo phù hợp với thực tiễn đất nước và yêu cầu của thời đại. Trên cơ sở đó, lý luận về đường lối đổi mới tiếp tục được bổ sung và phát triển, qua đó góp phần củng cố nền tảng tư tưởng của Đảng, định hướng sự phát triển của đất nước trong giai đoạn mới.

Hai là, tiếp tục đẩy mạnh tổng kết thực tiễn công cuộc đổi mới. Thực tiễn là nguồn gốc của lý luận, đồng thời là tiêu chuẩn kiểm nghiệm giá trị và sức sống của lý luận. Sau 40 năm đổi mới, thực tiễn phát triển của đất nước đã cung cấp những kinh nghiệm phong phú và những cứ quan trọng để bổ sung, phát triển nhận thức lý luận của Đảng. Thông qua quá trình tổng kết đó, nhiều vấn đề lý luận về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam tiếp tục được bổ sung, phát triển và hoàn thiện, qua đó góp phần làm sâu sắc hơn lý luận về đường lối đổi mới của Đảng trong giai đoạn mới.

Ba là, nâng cao chất lượng nghiên cứu và phát triển lý luận về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam. Cần tăng cường hoạt động nghiên cứu lý luận, đồng thời phát huy vai trò của các cơ quan nghiên cứu, các học viện, trường chính trị và đội ngũ cán bộ làm công tác lý luận trong việc phân tích, khái quát những vấn đề thực tiễn của đất nước. Qua quá trình nghiên cứu và tổng kết thực tiễn, nhiều vấn đề quan trọng, như phát triển kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa, phát triển văn hóa và con người, bảo vệ Tổ quốc trong điều kiện hội nhập quốc tế cần tiếp tục được làm rõ và bổ sung về mặt lý luận.

Bốn là, gắn chặt phát triển lý luận với việc hoạch định và triển khai đường lối, chủ trương, chính sách phát triển đất nước. Quá trình phát triển lý luận về đường lối đổi mới cần gắn liền với việc giải quyết những vấn đề thực tiễn đang đặt ra trong quá trình phát triển của đất nước. Những kết quả nghiên cứu và tổng kết thực tiễn

cần được kịp thời chuyển hóa thành các quan điểm, định hướng và chủ trương phát triển phù hợp với yêu cầu của từng giai đoạn. Đồng thời, cần tăng cường mối liên hệ giữa hoạt động nghiên cứu lý luận với thực tiễn lãnh đạo, quản lý và điều hành đất nước, bảo đảm lý luận giữ vai trò định hướng và dẫn dắt thực tiễn.

Năm là, tăng cường bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, đồng thời bảo vệ và phát triển lý luận về đường lối đổi mới trước các quan điểm sai trái, thù địch. Các quan điểm sai trái thường tập trung phủ nhận giá trị của chủ nghĩa Mác - Lê-nin, xuyên tạc tư tưởng Hồ Chí Minh và phủ nhận những thành tựu của công cuộc đổi mới ở Việt Nam. Vì vậy, cần chủ động đấu tranh phản bác các luận điệu xuyên tạc, tăng cường tuyên truyền, giáo dục lý luận chính trị nhằm nâng cao nhận thức và bản lĩnh chính trị của cán bộ, đảng viên và nhân dân.

Lý luận về đường lối đổi mới của Đảng Cộng sản Việt Nam là kết quả của quá trình kiên định nền tảng tư tưởng, đồng thời vận dụng và phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lê-nin, tư tưởng Hồ Chí Minh trong điều kiện cụ thể của Việt Nam. Trong bối cảnh mới, yêu cầu đặt ra là tiếp tục nghiên cứu, tổng kết thực tiễn, bổ sung và phát triển lý luận về đường lối đổi mới gắn với nhiệm vụ bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng, từ đó tăng cường đồng thuận xã hội và tạo động lực để xây dựng, phát triển đất nước nhanh, bền vững trong kỷ nguyên phát triển mới./.

(1), (2) *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2026, t. I, tr. 73, tr. 76